

P ř e d k l á d a c í z p r á v a

pro Parlament České republiky

Ministryně financí předkládá Parlamentu ČR návrh na vyslovení souhlasu s ratifikací Dohody o ochraně investic mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Singapurskou republikou na straně druhé, podepsané dne 15. října 2018 v Lucemburku všemi členskými státy Evropské unie a dne 19. října 2018 v Bruselu za Evropskou unii a Singapur (dále jen „Dohoda“). Vláda ČR vyslovila s Dohodou souhlas svým usnesením č. 638 ze dne 3. října 2018.

1. Evropský úvod

Dlouhodobý vztah spočívající v obchodní a hospodářské spolupráci mezi EU a Singapurem se až doposud rozvíjel bez jakéhokoli zvláštního právního rámce. V březnu 2010 byla zahájena jednání mezi EU a Singapurem o dohodě o volném obchodu. Dne 12. září 2011 zmocnila Rada Komise, aby rozšířila tato jednání se Singapurem tak, aby byla zahrnuta i ochrana investic, a to na základě nových pravomocí EU podle Lisabonské smlouvy. Na základě směrnic pro jednání přijatých Radou v roce 2007, které byly v roce 2011 doplněny o ochranu investic, Komise nakonec sjednala se Singapurskou republikou ambiciózní a komplexní dohodu o volném obchodu a dohodu o ochraně investic s cílem vytvořit nové příležitosti a zajistit právní jistotu, a přispět tak k rozvoji obchodu a investic mezi oběma partnery.

2. Právní základ

Text samotné Dohody o ochraně investic mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Singapurskou republikou na straně druhé (dále jen „Dohoda“) byl formálně dojednaný již v roce 2014, původně jako Investiční kapitola v rámci Dohody o volném obchodu mezi EU a jejími členskými státy na jedné straně a Singapurem na straně druhé („Dohoda o volném obchodu“). Vzhledem k nejasnostem týkajícím se rozdělení pravomocí mezi EU a členskými státy ohledně otázek upravených v Dohodě o volném obchodu, Evropská komise požádala Soudní dvůr EU („SDEU“) o posudek týkající se rozdělení pravomocí mezi EU a členskými státy. SDEU ve svém posudku č. 2/15 ze dne 16. května 2017 potvrdil výlučnou pravomoc EU ve vztahu k veškerým záležitostem upraveným v Dohodě o volném obchodu, která byla sjednána se Singapurem, s výjimkou oblastí nepřímých investic a urovnávání sporů mezi investorem a státem, v nichž jsou členské státy žalovanými stranami, které SDEU považuje za sdílené pravomoci EU a členských států. V návaznosti na výše uvedený posudek SDEU byl původně dohodnutý text upraven tak, že vznikly dvě samostatné dohody: Dohoda o volném obchodu ve výlučné pravomoci EU a Dohoda o ochraně investic ve sdílené pravomoci mezi EU a jejími členskými státy, kterou oproti Dohodě o volném obchodu podepsaly jak EU, tak také zástupci jejích členských států.

Dohoda o ochraně investic mezi EU a Singapurem byla podepsána jménem EU v souladu s čl. 207 odst. 4 první pododstavec a čl. 218 odst. 5 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), a uzavřena v souladu s čl. 207 odst. 4 první pododstavec a čl. 218 odst. 6 SFEU, a

to v návaznosti na souhlas Evropského parlamentu a po ratifikaci členskými státy v souladu s jejich příslušnými interními postupy.

3. Dopad na dvoustrannou investiční dohodu ČR se Singapurem

Od svého vstupu v platnost Dohoda podle svého čl. 4.12 odst. 3 plně nahradí dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic uzavřené mezi Singapurskou republikou a členskými státy EU. Tímto pozbyde platnost také dvoustranná Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Singapurské republiky o podpoře a ochraně investic, uzavřená v Singapuru dne 8. dubna 1995, a to včetně vyloučení aplikace tzv. ochranné lhůty podle článku 16, odstavce 3 předmětné dvoustranné dohody.

4. Zhodnocení vzájemných ekonomických vztahů ČR se Singapurem

V Singapuru se v současnosti působí bezmála 50 českých firem ať již přímo na místě, případně prostřednictvím spolupráce s místním zástupcem nebo obchodním partnerem. Singapur je velmi vyspělá ekonomika a soustřeďuje se na zavádění nejnovějších technologií s maximální přidanou hodnotou. V této oblasti se tak nabízí šance pro uplatnění českých firem, například v oblasti high-tech informačních technologií, e-commerce anebo start-up projektů v oblasti implementovaného výzkumu.

Struktura českého vývozu do Singapuru je podle českých statistik stále výrazně závislá na několika položkách tvořících většinu vývozu. Největší podíl mezi výrobky vyváženými z České republiky do Singapuru připadá na elektrická zařízení, přístroje, spotřebiče a elektronické součástky. Dalšími vývozními položkami jsou tantalové kondenzátory, telefonní přístroje, nožířské výrobky (především žiletky), mléko a mléčné výrobky, papír a lepenka a výrobky ze skla. Nejvýznamnějšími dovozními položkami jsou hotové výrobky spotřebního charakteru, dále stroje pro zpracování dat a jejich periférie, integrované obvody a další elektronické součástky, náhradní díly ke kancelářským strojům a strojům na zpracování dat, přírodní kaučuk a pryskyřice a telekomunikační zařízení. Vzhledem k existenci řady obchodních firem v Singapuru, které obchodují s okolními státy jihovýchodní Asie, je Singapur významným reexportním centrem pro české firmy. V oblasti služeb je vzájemná obchodní výměna zatím minimální.

Pokud jde o dosavadní smluvní úpravu vzájemných vztahů, v platnosti je kromě Dohody mezi vládou České republiky a vládou Singapurské republiky o podpoře a ochraně investic (Singapur, 8. 4. 1995) rovněž i Smlouva mezi vládou České republiky a vládou Singapurské republiky o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu (Singapur, 21. 11. 1997) včetně Protokolu k ní, dále Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Singapurské republiky o zrušení vízové povinnosti (Singapur, 8. 12. 1997) a Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Singapurské republiky o letecké dopravě (Praha, 19. 1. 2009).

5. Charakteristika Dohody

Základní informace

Dohoda zajistí vysokou úroveň ochrany investic, přičemž budou zachována práva EU, jejich členských států a Singapuru na regulaci a sledování legitimních cílů veřejné politiky, jako je ochrana veřejného zdraví, bezpečnosti a životního prostředí. Dohoda obsahuje veškeré inovace nového přístupu EU k ochraně investic včetně příslušných mechanismů vynucování,

kteří nejsou zahrnuti v naší platné dvoustranné investiční dohodě se Singapurem. Velmi důležitým aspektem Dohody je skutečnost, že nahrazuje, a tudíž zlepšuje, dvanáct stávajících dvoustranných investičních dohod, které mají se Singapurem uzavřené členské státy EU. Dohodou bude zajištěno, aby investorům z EU a jejich investicím v Singapuru bylo poskytnuto spravedlivé a rovné zacházení a aby nedocházelo k jejich diskriminaci ve srovnání se singapurskými investicemi. Dohoda zároveň chrání investory z EU a jejich investice v Singapuru před vyvlastněním, s výjimkou případu, kdy se jedná o vyvlastnění pro veřejné účely, v souladu s řádnými postupy, na nediskriminačním základě a proti vyplacení okamžité, přiměřené a účinné náhrady ve výši spravedlivé tržní hodnoty vyvlastněné investice.

Dohoda také obsahuje moderní a reformovaný mechanismus řešení investičních sporů. Tento systém zajišťuje, aby byla dodržována pravidla pro ochranu investic, a jeho prostřednictvím je dosaženo rovnováhy mezi transparentní ochranou investorů a hájením práva státu regulovat v zájmu dosažení cílů veřejné politiky. Dohodou se zavádí stálý a plně nezávislý systém řešení sporů, který se skládá ze stálého tribunálu prvního stupně a stálého odvolacího tribunálu, jež povedou řízení o urovnání sporů transparentním a nestranným způsobem.

Obsah Dohody

Dohoda se dělí do čtyř kapitol, které dále člení do jednotlivých článků. Po kapitole věnované definicím pro účely Dohody následuje kapitola popisující substantivní a procesní ustanovení ochrany investic a investorů. Třetí kapitola detailně popisuje mechanismy řešení případných sporů, přičemž podrobně zmiňuje i řadu smírných způsobů řešení sporů mezi stranami. Čtvrtá, a tedy poslední, kapitola obsahuje institucionální, obecná a závěrečná ustanovení Dohody.

Kapitola 1 – Cíle a obecné definice

Hlavním cílem Dohody je zlepšit investiční prostředí mezi stranami.

Kapitola 2 – Ochrana investic

Ustanovení této kapitoly zaručují investorům a investicím ve smyslu Dohody specifický režim zacházení, který zaručuje dodržování mimo jiné následujících standardů: národní zacházení, spravedlivé a rovné zacházení, plná ochrana a bezpečnost, dodržování písemných smluvních závazků a zákaz protiprávního vyvlastnění.

Z uvedených standardů je vhodné blíže upřesnit následující dva.

Garance plné ochrany a bezpečnosti (článek 2.4 Dohody), jako již tradiční standard zacházení obsažený v mezinárodních investičních dohodách, je v případě Dohody explicitně omezen pouze na fyzickou bezpečnost. Je tak zamezeno rozšiřujícímu výkladu případného investičního tribunálu, který by pod tímto standardem mohl shledat i bezpečnost právní.

Zákaz protiprávního vyvlastnění (článek 2.6 Dohody) je formulován tak, že o protiprávní vyvlastnění se bude jednat v případě, že vyvlastnění nebude provedeno (1) za přítomnosti veřejného zájmu, (2) v souladu s řádnými právními postupy, (3) na nediskriminačním základě a (4) s vyplacením okamžité, přiměřené a účinné náhrady. Za vyvlastnění ve smyslu tohoto standardu je považováno jak přímé, tak vyvlastnění nepřímé.

V ostatním je možné shrnout, že Dohoda odpovídá současné mezinárodní úrovni ochrany zahraničních investic.

Kapitola 3 – Řešení sporů

Oddíl A – Řešení sporů mezi investory a stranami Dohody

Dohoda mezi možné smírné způsoby řešení sporů řadí jednání (článek 3.2 Dohody), konzultaci (článek 3.3 Dohody), mediaci a alternativní řešení sporů (článek 3.4 Dohody). Následně, pokud tyto smírné způsoby řešení sporů mezi stranami nevyřeší, nastupuje možnost oznámení záměru zahájit řízení před tribunálem (článek 3.5 a násl. Dohody).

Dohoda umožňuje zahájení řízení před tribunálem podle pravidel Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států ze dne 18. března 1965 (dále jen „Úmluva ICSID“) včetně možného zapojení Pravidel doplňkových opatření pro správu řízení sekretariátem Mezinárodního střediska pro řešení investičních sporů, dále pravidel Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) pro rozhodčí řízení, či podle jakýchkoli jiných pravidel, pokud se tak strany sporu dohodnou.

V případě, že strana sporu využívá financování třetí stranou, je tuto skutečnost povinna oznámit druhé straně sporu a tribunálu.

Proti předběžnému nálezu tribunálu je přípustný opravný prostředek, kterým je odvolání (článek 3.19 Dohody) a to pouze na základě předem stanovených důvodů. Těmito důvody jsou nesprávný výklad nebo uplatnění platných právních předpisů, zjevně nesprávné posouzení skutkového stavu včetně posouzení příslušného vnitrostátního právního předpisu, nebo důvody uvedené v článku 52 Úmluvy ICSID nepokryté předchozími dvěma důvody.

Oddíl B – Řešení sporů mezi stranami Dohody

V případě jakéhokoli sporu mezi stranami Dohody v souvislosti s výkladem a použitím ustanovení Dohody se strany snaží spor řešit v dobré víře konzultacemi s cílem dohodnout se na oboustranně přijatelném řešení. Mezi způsoby řešení těchto sporů dále Dohoda řadí také mediace a rozhodčí řízení.

6. Provádění Dohody a dopad na státní rozpočet ČR a rozpočtové důsledky v rámci EU

Dohoda vstoupí v platnost poté, co bude schválena dle příslušných vnitrostátních procesů všemi členskými státy, bude odsouhlasena Evropským parlamentem a dojde k přijetí příslušného rozhodnutí Rady, kterým se uzavírá dohoda (příloha IV materiálu).

Jelikož Dohoda zahrnuje multilaterální systém soudů pro investice pro řešení sporů mezi investory a státy, očekává se, že její sjednání bude mít určitý finanční dopad na celkový rozpočet EU, a to na straně výdajů. Na období od roku 2018 se počítá s dodatečnými výdaji ve výši 200 000 EUR ročně (s výhradou vstupu Dohody v platnost) na financování stálého systému složeného z tribunálu prvního stupně a odvolacího tribunálu. Pokud jde o finanční zabezpečení systému soudů pro investice v rámci Dohody, bude poskytnut příspěvek na „stávající strukturu“ (tedy Mezinárodní středisko pro řešení investičních sporů, ICSID), aby spravovala měsíční honoráře, které budou vypláceny soudcům působícím v systému soudů pro investice. Poplatky za správu případů by se mohly účtovat pouze v případě vzniku sporu, jelikož služby střediska ICSID jakožto sekretariátu jsou za obvyklých okolností bezplatné.

Dohoda však prozatím nepředpokládá přímý dopad na státní rozpočet ČR. Konkrétní financování multilaterálního systému a podíl České republiky na tomto financování prozatím nebyl stanoven.

7. Dopad na podnikatelské prostředí

Prozatím nelze přesně zohlednit strategickou hodnotu, kterou Dohoda o ochraně investic mezi EU a Singapurem pro ČR bude představovat – Dohoda, spolu s Dohodou o volném obchodu mají zásadní význam pro širší obchodně-politickou agendu EU v regionu ASEAN i v celé Asii, protože v Singapuru je umístěno 59 % evropských investic v zemích ASEAN a 13 % evropských investic v Asii. Absolutní většina společností z ČS EU působících v regionu jihovýchodní Asie využívá Singapur jako výchozí platformu pro svoje asijské operace. Obě tyto dohody obsahují řadu ustanovení, která usnadní obchodní a investiční postupy, sníží náklady spojené s vývozem a investicemi, a umožní tak většímu počtu malých podniků působit na obou trzích. Mezi očekávané přínosy patří např. důslednější dodržování právních předpisů, poskytnutí mezinárodněprávní ochrany českých investorů, nebo snížením nákladů na soudní řízení v rámci systému soudů pro investice pro žalující strany, jimiž jsou malé a střední podniky.

K dopadům Dohody na ekonomiku ČR existuje studie, kterou si nechalo zpracovat Ministerstvo průmyslu a obchodu od Technické univerzity v Liberci a která je nyní k dispozici na webových stránkách MPO či BusinessInfo (<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/singapur-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-17556.html>).

8. Soulad smlouvy s ústavním pořádkem ČR, kategorie smlouvy

Předkládaný návrh na sjednání Dohody je plně v souladu s ústavním pořádkem ČR a ostatními součástmi právního řádu, se závazky převzatými v rámci jiných platných mezinárodních smluv a s obecně uznávanými zásadami mezinárodního práva, jakož i se závazky vyplývajícími z členství ČR v EU.

Z pohledu práva EU Dohoda představuje mezinárodní smlouvu tzv. smíšeného typu, jež je sjednávána společně EU a jejími členskými státy, neboť se týká i oblastí, které jdou nad rámec pravomocí Unie. Dohoda je sjednána na základě čl. 207 odst. 4 první pododstavec SFEU, proces sjednávání pak vychází z čl. 218 SFEU. EU bude moci Dohodu uzavřít až ve chvíli, kdy s jejím uzavřením vysloví souhlas Evropský parlament a poté, co bude na základě příslušných vnitrostátních předpisů ratifikována všemi členskými státy EU. Rozhodnutí o uzavření Dohody pak přijímá Rada EU.

Z pohledu českého ústavního práva lze Dohodu charakterizovat jako smlouvu prezidentské kategorie ve smyslu čl. 49 písm. a), d) a e) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn.

Návrh na sjednání Dohody byl vládou schválen dne 6. října 2018 jejím usnesením č. 638.

Poté, co obě komory Parlamentu vysloví souhlas s ratifikací Dohody, bude Dohoda předložena k ratifikaci prezidentu republiky.

Materiál nemá dopad na problematiku rovnosti mužů a žen.

V Praze dne 21. ledna 2019

Předseda vlády:

Ing. Andrej Babiš v. r.